

Obecná a vývojová psychologie

2015/16

Přednáška č. 1 a 2
Čím se psychologie může zabývat
Historie psychologie
Základní psychologické směry a
obory

Jak dosáhnout cíle v předmětu psychologie

- 1/Docházka na přednášky-nepovinná.
- 2/Studium podkladů k přednáškám-1 den před přednáškou k dispozici text přednášky-vytisknout a doplňovat poznámky.
- 3/Test –prosinec, leden. 10 bodů
- 4/Domácí úlohy-termíny odevzdání do odevzdávrny 30. 10 a 31. 11.

Co je vlastně psychologie ?

Jak lze jednoduše a srozumitelně definovat psychologii?

R. Atkinsonová a kol. (2000):

„Psychologie je vědecké studium chování a duševních procesů.“

Wikipedie CZ (2013):

„Psychologie je věda, která studuje lidské chování, mentální procesy a tělesné dění včetně jejich vzájemných vztahů a interakcí (tzv. psychika) a snaží se jej popsat, vysvětlit a predikovat.

Čím se psychologie může zabývat

- Střelba v Columbia High School
- <https://www.youtube.com/watch?v=zomme79LsXw>
- Střelba v Sandy Hook Elementary School
- <https://www.youtube.com/watch?v=AA8Wr3ggORA>
- Odborná rešerše na téma Počítačové hry
- <http://public.psych.iastate.edu/caa/abstracts/2010-2014/12pmag.pdf>
-

Co je předmětem studia psychologie ?

- Psychologie má velmi rozsáhlé množství témat, kterým se věnuje.
- Příklady některých témat:
 - 1/ Dětská amnézie-téměř nikdo si neodvede vybavit události prvních 3 let života.
 - 2/ Vliv počítačových her na agresivitu dětí.
 - 3/Účinnost psychoterapie.
- Jakými dalšími tématy se psychologie zabývá?

Cíle psychologie

- Obecné cíle, které si psychologové kladou:

- **1. cíl-popsat lidské chování a prožívání.**

(K tomu psychologové využívají metody jako pozorování, rozhovor, experiment, diagnostické testy).

- **2. cíl-vysvětlit lidské chování a prožívání**

(K tomu psychologové vytvářejí psychologické teorie, které je nutno nejdříve empiricky ověřit).

- **3. cíl – předvídat lidské chování a prožívání.**

(Velmi nesnadný cíl k realizaci.)

- **4. cíl – využívat získané znalosti ke zvyšování lidské spokojenosti a zdraví.**

Základní přístupy v psychologii

Každý přístup má:

- Svoji definici psychologie, svoje témata.
- Preferuje určitou metodologii
- Do určité míry redukuje předmět studia psychologie.
- *1/Biologicky orientovaná psychologie*
- *2/Psychodynamicky orientovaná psychologie*
- *3/Behaviorálně orientovaná psychologie*
- *4/Humanisticky orientovaná psychologie*
- *5/Kognitivně orientovaná psychologie*
- *6/Evolučně orientovaná psychologie*

Biologicky orientovaná psychologie

- Zabývá se zejména neurofyzilogickými procesy, které jsou ve vztahu k chování a prožívání.
- V rámci biologického přístupu se např. vysvětluje dětská amnézie jako důsledek nezralosti hippokampu u malých dětí.
- Představitelé: William James (významný v historii psychologie), u nás např. František Koukolík, Cyril Höschl.....

Biologický přístup-současnost

- Význam biologického přístupu významně narůstá díky moderním zobrazovacím technologiím a medicíně. Zobrazovací technologie jako MRI a fMRI umožňují psychologům a dalším vědcům výzkum lidského mozku (struktury a aktivity) jako nikdy předtím. Došlo k významnému pokroku v porozumění např. paměti, učení, duševním nemocem atd.
- Př. Národní ústav duševního zdraví
- <http://www.nudz.cz/vyzkumne-programy/aplikovana-elektrofyzologie/profil/>

Psychodynamický přístup

Od počátku 20. století, navazuje na učení Sigmunda Freuda.

Základem je studium nevědomých oblastí lidské psychiky.

- Základní témata psychoanalýzy: Pud smrti a pud života (libido), vývoj zaměření libida, struktura osobnosti (id, ego, superego), obranné mechanismy.

Další psychologové, navazující na psychoanalýzu:

- C.G. Jung-analytická psychologie (témata: Kolektivní nevědomí, archetypy, asociační experiment)
- Alfred Adler-individuální psychologie (témata: Touha po moci versus společenský cit, sourozenecké konstelace)
- Neopsychoanalytici- E.Erikson, E. Fromm a další- zdůraznění sociálního původu psychických problémů.

Psychodynamický přístup- současnost

- Hlavní myšlenky a témata Freudovy psychoanalýzy stále ovlivňují mnoho psychologů, hlavně těch, co pracují v oblasti duševního zdraví. Freudovy myšlenky byly rozpracovány a modifikovány mnohými následovníky. Psychologové, kteří preferují psychodynamický přístup, se zaměřují např. na význam vlivu nevědomí, rané zkušenosti z dětství, na léčbu lidí s psychologickými problémy.

Behaviorální přístup

- Předmět studia psychologie v behavioristickém přístupu:
- Chování (základní zdroj objektivně měřitelných dat pro výzkum). Myšlenka-objektivně lze studovat pouze chování (tj. co je pozorovatelné).
- Výrazný směr americké psychologie v 1 .po. 20. století
- Zakladatel J.B. Watson (1878-1958).
- Watson-*„Podmiňováním (učením) lze z dítěte vychovat kohokoliv.“*
- Lidské chování je formováno vnějšími vlivy, především odměnami a tresty (proces učení).
- Odpůrci označován jako *„psychologie bez duše“*.

Behaviorální přístup-současnost

- Současní psychologové kteří uplatňují behaviorální přístup studují problémy, jak je chování modifikováno vnějším prostředím. Mnoho psychologů pracujících v oblasti duševního zdraví využívá behaviorální přístup pro vysvětlení a léčbu psychických poruch.

Humanisticky orientovaná psychologie

- Reakce na behaviorismus a psychoanalýzu.
- Hlavní představitelé: Abraham Maslow, Viktor Frankl, Carl Rogers.
- V centru pozornosti je motivace k růstu, **seberealizace a svoboda volby při dosažení našeho potenciálu, smysl života**
- Rogers, Frankl i Maslow mají stále velký vliv na současné psychology, kteří si zvolili humanistický přístup. Humanistický přístup je hojně rozšířen mezi psychology pracujícími v oblasti duševního zdraví.

Kognitivně orientovaná psychologie

- Kognitivní psychologie se významně formuje od 60. let, kdy se psychologové vrátili ke studiu mentálních procesů (tzv. kognitivní revoluce), což znamenalo obrat od behavioristického přístupu.
- Kognitivní psychologie se začala zabývat významnou rolí mentálních (kognitivních procesů) např. pro paměť, vývoj jazyka, myšlení a řešení problémů. K rozvoji kognitivní revoluce přispěl vývoj počítačových systémů.

Kognitivně orientovaná psychologie

- Výchozí myšlenka - lidská psychika je systém, který zpracovává informace (information processing system).
- Tento systém je podobný velmi výkonnému počítači.
- Cílem je zjistit, jsou informace reprezentovány v naší mysli (mentální reprezentace) a jak je lze matematicky modelovat.
- Vliv na psychoterapii (*klíčem k našemu chování je myšlení*).
- Představitelé Noam Chomski (lingvistika), Herbert Simon a Allen Newell (výzkum řešení problémů), Albert Ellis.

Evolučně orientovaná psychologie

- Poměrně nový směr v psychologii.
- Zabývá se původem kognitivních a jiných psychologických mechanismů.
- Psychologické mechanismy (stejně jako biologické) musely projít procesem přírodní selekce.
- Evoluční psychologové předpokládají, že i některé psychologické charakteristiky mohou být předností, která dává vyšší šanci na přežití.

Evolučně orientovaná psychologie

- Evoluční přístup je aplikován na taková témata, jako jsou např. mezilidské vztahy, výběr partnera, rodičovství, sociální dominanci, agresivitu.
- Př. Strach z pavouků-v současnosti nemá žádnou praktickou funkci (v našem prostředí), v minulosti mohl být velice užitečný-selektoval se sklon snadněji se jich naučit bát.
- Výběr partnera-selekce preference určitých fyzických znaků u žen či u mužů.

System psychologických oborů (věd)

Základní psychologické vědy:

- Vývojová psychologie-studuje fyzické, psychické a sociální změny, ke kterým dochází v životním cyklu člověka
- Psychologie osobnosti-zkoumá individuální rozdíly a charakteristiky.

System psychologických oborů (věd)

- Sociální psychologie-zkoumá vliv sociálního okolí na člověka.
- Klinická psychologie-studuje příčiny, léčbu a prevenci různých typů psychických nemocí jako např. deprese a úzkosti.
- Pedagogická psychologie-zaměřuje se na problematiku procesu učení u člověka.
- Obecná psychologie-zkoumá základní psychické procesy a stavy jako např. vědomí, spánek, paměť, myšlení atd.

Doporučená literatura k tématu:

- **Historie psychologie:**
- Helus (2011): Úvod do psychologie. Portál: Praha.Zrod vědecké psychologie s.27-40; (s. 21-26 pro ty, co mají rádi filozofii)
- **Psychodynamicky orientovaná psychologie:**
- Helus (2011): Úvod do psychologie. Portál: Praha. s.56-59 (nevědomí x vědomí)
- Helus (2011): Úvod do psychologie. Portál: Praha. S. 31-35 (psychoanalýza)
- Drapela V.J. (1997): Přehled teorií osobnosti. Praha.
- Kapitola o Freudovi.(Jung a Adler pro ty, co chtějí mít náskok)
- **Behavioristicky orientovaná psychologie:**
- Helus (2011): Úvod do psychologie. Portál: Praha. S.69-71 (psychologie: věda o chování)
- **Biologicky orientovaná psychologie:**
- Helus (2011): Úvod do psychologie. Portál: Praha. S. 72-79 (psychologie: prožívání, chování a neurohumorální systém)
- **Humanisticky orientovaná psychologie:**
- Drapela V.J. (1997): Přehled teorií osobnosti. Praha.
- Kapitola o Rogersovi, Franklovi, Maslowovi
- **Evolučně orientovaná psychologie:**
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Evolu%C4%8Dn%C3%AD_psychologie

Otázky k procvičení

- 1/Jak lze definovat psychologii? Definici vysvětlete.
- 2/Čím se liší behaviorálně orientovaná x kognitivně orientovaná psychologie? (psychodynamicky orientovaná x evolučně atd atd.)
- 3/Jaké jsou hlavní obory (vědy) v psychologii? Čím se zabývají?
- 4/Kdy psychologie vznikla jako vědecká disciplína?